

zagranicznej 1918 – 1939 / Pod red. T. Jędruszczaka i M. Nowak – Kielbikowej. – Warszawa, 1996. – Т. 2. 43. Брицький П.П. Україна у Другій світовій війні (1939 – 1945 рр.). – Чернівці, 1995. 44. Семиряга М.И. Сговор двух диктаторов // История и сталинизм. – М., 1991. – С. 200 – 226. 45. Гриф секретности снят. Потери Вооруженных сил СССР в войнах, боевых действиях и военных конфликтах. – М., 1993. 46. Grzelak C. Dziennik sowieckiej agresji. Wrzesień 1939. – Warszawa, 1994. 47. Митчем С. Фельдмаршалы Гитлера и их битвы. – Смоленск, 1998. 48. Albert A. Najnowsza historia Polski. 1918 – 1980. – Warszawa, 1989. 49. Agresja sowiecka na Polskę w świetle dokumentów / Red. nauk. E.Kozłowski. – Warszawa, 1994. 50. Буллок А. Гитлер и Сталин: Жизнь великих диктаторов. В 2-х т. – Смоленск. – Т. 2. 51. Grünberg K. Serczyk J. Czwartą rozbiór Polski. – Warszawa, 1990. 52. Grünberg K. Polska karta Stalina. – Toruń, 1991. 53. Волкогонов Д.А. Триумф и трагедия: Политический портрет И.В. Сталина. – В 2-х кн. – М., 1990. – Кн. 2.

С.С. Яким

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ФАШИСТСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

© Яким С.С., 2002

Розглянуто проблеми фашистської окупаційної політики на західно-українських землях у роки Другої світової війни.

The paper deals with the problems of fascist occupation policy in Western Ukrainian lands during World War II.

Західноукраїнські землі на початку Другої світової війни опинились в епіцентрі військово-політичних подій, які відбувалися в Східній Європі за сценарієм Гітлера і Сталіна, що рвалися до світового панування.

Західні українці, які проживали на захід від демаркаційної лінії, що була накреслена на карті Польської держави відповідно до пакту Молотова – Ріббентропа і таємного протоколу, що був додатком до нього, першими потрапили під фашистську окупацію і відчували на собі “новий порядок”, який гітлерівці встановили в Європі.

Незважаючи на те, що німці ставилися до українців як до рабів, вони планували їх використати у війні проти СРСР, нехтуючи прагненнями відновити самостійну Українську державу.

Проте українські націоналісти вирішили використати війну Німеччини з СРСР для того, щоб відновити українську державність на визволених німцями західноукраїнських землях.

Проголошення 30 червня 1941 р. у м. Львові Акта відновлення Української держави поставило німецьких окупантів перед фактом, що змусило гітлерівців відкрити своє справжнє обличчя окупанта, ворога української самостійної держави.

Численні архівні матеріали засвідчують, що, незважаючи на воєнний час, після того, як стало відомо про рішення Українських Національних Зборів про відновлення Української держави, у всіх містах не тільки Галичини, але й в основних населених пунктах Східної України відбувалися маніфестації і збори. Проголошення актів про відновлення української держави відбувалися в усіх населених пунктах, які окупували німці, про що

свідчать постанови зборів у селах Волинської, Житомирської, Кам'янець-Подільської, Станіславської і Тернопільської областей [1]. Українці сприйняли німецькі війська як визволителів від страхів сталінсько-більшовицького режиму [2].

Гітлерівці не думали позитивно ставитися до державної самостійності України, але їй не хотіли відразу викликати боротьбу українського народу проти себе [3].

Відновлення української державності планувалося у Києві, а не у Львові [4]. Але вороже ставлення фашистів до проблем боротьби українців за самостійну державу, що проявилось у відкритій вимозі німецької СД (“Зіхергайтсдінст” – служба безпеки) розпустити Український національний комітет, який планували зробити ядром майбутнього Тимчасового уряду відновленої Української держави, стало підставою негайно здійснити революційну акцію відновлення української державності не в Києві, а у Львові, бо німці могли перешкодити це вчинити в Києві [5].

Гітлер своє ставлення до проблеми Української держави чітко продемонстрував ще 17 липня 1941 року декретом про приєднання Галичини до Генерального губернаторства і її підпорядкування з 1 серпня 1941 р. до цивільної адміністрації генерал-губернатора Ганса Франка, зробивши її п'ятим дистриктом під назвою “Галичина”.

Коли стало відомо про включення Галичини до Генерального губернаторства, в Західній Україні розпочалася хвиля протестів українців, які рішення Гітлера сприйняли як приєднання Західної України до Польщі.

Найактивніше у цей момент діяли бандерівці.

Фашисти проявляли велику стурбованість проникненням бандерівських підпільників у поліцію, в молодіжні організації, міські управи тощо. Найбільше були стурбовані діяльністю бандерівських пропагандистів, оголосивши 5 серпня наказ армії “арештовувати бандерівських “агітаторів” і передавати групі ІС/АО” [6].

Один із численних звітів айнзацгрупи поліції безпеки і СД від 1.9. до 15.9.1941 року наголошує, що “більше треба приділяти увагу діяльності групи Бандери (ОУН). Активісти цієї групи визначаються особливою цілеспрямованістю і ентузіазмом. Однак подальша співпраця з ними вже неможлива ... Діяльність західноукраїнської групи Бандери має дедалі більш негативний вплив на інші українські території ... Вони створюють гостру небезпеку німецьким інтересам сьогодні і в майбутньому...” [7]. Про небезпеку, яку створили своєю діяльністю ОУН(б) в Україні для окупантів, свідчить винятково жорстокий наказ № 7 від 25 листопада 1941 року поліції безпеки і СД, у якому говориться: “Незаперечно встановлено, що рух Бандери готує повстання у Райхскомісаріаті (Україна) з метою створити незалежну Україну. Всі функціонери (активісти) руху Бандери повинні бути негайно арештовані і після ґрунтового допиту таємно страчені як грабіжники... Цей лист має бути знищений командофюрером негайно після прочитання” [8].

До речі, цей наказ був приєднаний до доказових матеріалів процесу над воєнними злочинцями в Нюрнберзі про масове знищення населення, який засвідчував, що ОУН не була співучасником фашистів у скоєнні ними злочинів проти людства, а сама була жертвою їх агресії [9].

Німецькі окупанти, здійснюючи плани перетворення України в колонію Німеччини, вирішили, насамперед, ліквідувати українську державність, розчленувати і ослабити єдність українського народу. З цією метою вони навіть територію Західної України розділили, бо Львівську, Дрогобицьку, Станіславську і Тернопільську області під назвою “дистрикт Галичина” приєднали до Генерального губернаторства, а Рівненську і Волинську області включили до райхскомісаріату “Україна” [10].

Задля політичної безпеки вони намагалися навіть повністю закрити кордон між розділеними частинами Західної України. 19 листопада 1941 року Розенберг спеціальним розпорядженням заборонив переходити і переїжджати із однієї частини Західної України в іншу. Тих, хто наважувався порушувати цей порядок, фашисти карали тюремним ув'язненням або розстрілювали [11].

Гітлерівці з недовірою ставилися до західних українців. “Якби в майбутній Українській державі домінували ці люди, – писав у своєму донесенні до Берліна лейтенант фон Крузенштірн, – німці нічого не могли б вдіяти ... З цієї причини жоден галицький українець не повинен ні в якому разі бути допущеним до управління на українських територіях, окупованих тепер німецькими військами” [12].

Окупанти встановили на захоплених західноукраїнських землях поліцейський режим. В кожному окрузі і повіті діяли відділення поліції безпеки і СД, які були незалежні від цивільної адміністрації та підпорядковувались тільки Гімлеру і відали виключно політичними питаннями. Крім цього, діяла “допоміжна українська поліція”, яка забезпечувала контроль за громадським порядком і складалася в основному з українців [13].

Широка сітка каральних органів: крім гестапо, поліції і жандармерії діяли спеціальні групи і команди, за допомогою яких фашисти встановлювали новий порядок на окупованих ними українських землях.

Нацисти наклали на селян непомірні “контингенти”: з кожного гектара землі – по 7 – 8 ц. зерна, до 800 л молока або 25 кг масла від однієї корови, понад 100 яєць від курки. За нездачу контингенту загрожував розстріл [14].

12 червня 1942 року Гітлер затвердив “Генеральний план Ост”, за яким 65 % українців мали бути примусово переселені до Сибіру, а жителів Західної України Гітлер планував вивезти до Сибіру усіх [15].

Цей план історики зараховують до найсекретніших документів Третього рейху. Він розроблявся під особистим керівництвом Гімлера. План передбачав повну колонізацію і онімечення Генерального губернаторства (Польщі), Східних територій України, Криму, Інгерманландії (між Ладозьким озером, Новгородом і Ленінградом), Таврії, Литви, Латвії, Естонії, Білорусії тощо.

Про масштаби фашистської колонізації згідно з планом “Ост” можна судити, що ним передбачалось, що все місцеве населення ненімецького походження на усіх окупованих територіях повинно бути знищено, а решта онімечено, щоб на Сході жили тільки люди дійсно німецької крові [16].

В Україні Гімлер згідно з планом “Ост” розпочав будувати “військові поселення”. Так, наприклад, у серпні 1942 року з району Вінниці фашисти виселили корінне населення для будівництва військового есесівського округу Хегевальд [17]. Таких прикладів є безліч. Особливо густою сіткою “нойдорфів” фашисти колонізували територію Західної України.

Згідно з директивою № 21 (план “Барбароса”) на завойованих територіях передбачалося здійснення спеціальних завдань – розстрілювати і палити, які до цього часу виконувала СС. Тепер цю місію було покладено і на вермахт [18].

З перших днів окупації з нелюдською жорстокістю фашисти здійснювали свою політику геноциду населення Західної України. З цією метою окупанти створили концтабори в Луцьку і Рівному, Дрогобичі і Ковелі, Володимирі-Волинському і Дубно, Рафалівці і Рокитно, Костополі і Кременці, Здолбунові і Раві-Руській та багатьох інших містах. 15 листопада 1941 року фашисти організували Янівський табір смерті [19].

Усі тюрми в Україні були наповнені на 70 % українцями, арештованими під приводом самостійницької діяльності. У Галичині німецькі власті конфіскували майно громадян, які не хотіли “добровільно” йти на примусові роботи на місці або в Німеччину. За таку провинку, наприклад, 18 березня 1943 року на Волині німці спалили с. Ремень і розстріляли понад 600 українців, а їх майно розграбували [20]. Подібні покарання набрали масового характеру і були зведені у форму державної політики, що була спрямована на реалізацію плану Гітлера про “зменшення популяції” українців і збільшення “популяції” німців в Україні [21].

Понад 1 мільйон 300 тисяч громадян фашисти знищили за час окупації західно-українських земель [22].

Часопис “Ідея і чин” 1 листопада 1942 року писав про штучний голод, організований німецькими окупаційними властями “через пограбування українського села” та масові розстріли місцевого населення, що мали на меті фізичне винищення українців [23].

Підтвердженням цьому є офіційна заборона цивільною фашистською владою Луцька продавати населенню будь-які продукти харчування, крім хліба [24].

21 жовтня 1941 року заявив, що Україна назавжди залишиться володінням Німеччини, а для українців “свобода – це можливість помитися на свято ... Наша єдина мета – згерманізувати ці землі і мати погляд на місцевих як на “червоношкірих” [25].

Першими масовими жертвами в нацистських концтаборах серед цивільних стали західноукраїнські політв’язні: члени ОУН та визначні діячі громадського життя краю: професори, священики, професійна інтелігенція, а також студенти. До слова, українців навіть неможливо було в концтаборах розшукати, вони не мали своїх позначок. Поляки мали знак “P”, французи – “F”, росіяни – “R”, румуни – “Ru”, євреї – Зірку Давида, а українці мали знаки своїх окупантів. Отже, змушені були носити чужі “P”, “R”, “Ru” [26].

Варто зазначити, що становище українців у німецьких концтаборах було порівняно з іншими народами “дискримінаційним”, українці навіть не одержували, як інші, допомоги Міжнародного Червоного Хреста. Наприклад, поляки дуже часто діставали таку допомогу, але літера “P” на грудях українця не мала ніякого значення [27]. Деякі українські в’язні не знали, що українська національність німцями не визнається і говорили при реєстрації, що вони українці. Таких в’язнів жорстоко карали, оскільки вони зараховували себе до “неіснуючої” національності [28].

Наприклад, до українських політичних в’язнів в концтаборі Бухенвальд фашисти застосовували такі самі заходи, як до полонених Червоної Армії: змушували працювати в каменоломнях з метою фізичного винищення [29].

Про масовість жертв фашистських концтаборів серед українців говорять такі факти.

У січні 1943 році тільки в концтаборі Авшвіц (Освенцім) знаходилось понад 1 тис. українців. Від травня 1940 до січня 1945 р. в Авшвіці перебувало близько 15 тисяч українських в’язнів, зокрема близько 250 українських політичних в’язнів (серед них 21 жінка), членів ОУН з Західної України [30].

Про криваві знущання над сотнями українських в’язнів у концтаборі Авшвіц, де всю внутрішню табірну адміністрацію німці передали полякам, щоб розпалювати ворожнечу в українсько-польських стосунках, описує Микола Климишин [31].

У штрафному таборі “Кала” на 35 тисяч в’язнів в 1943 році 2 тисячі були українці [32].

Через концтабір “Заксенгаузен” пройшло понад 200 тисяч в’язнів, половина з яких загинула. Не минула трагічна доля й сотень українців [33].

Жахливість окупаційного режиму, який переживали західні українці, посилювалась масовими розстрілами і “добровільними методами” вербування робочої сили до Німеччини.

Нацистські каральні органи чинили масові розстріли невинних людей. Серед розстріляних було багато літніх людей, дітей віком 5 – 11 років. Фашисти практикували колективну відповідальність за вчинки однієї особи, що стало причиною масового знищення української нації [34].

Насильницьке вербування українців на роботи до Німеччини фашисти розпочали весною 1942 року і припинили восени 1944 року. За цей час вони насильно вивезли до рейху 2792669 “східних робітників” [35], в т.ч. з України окупанти насильно вивезли 920 тисяч осіб [36], а з Західної України – 441 тисячу осіб [37]. Лише від осені 1941 до весни 1943 року на каторжні роботи до Німеччини було насильно вивезено майже 40 тис. жителів Львова [38].

Це змусило голову УЦК В. Кубійовича 25 лютого 1943 року проявити велику мужність і написати листа до генерал-губернатора Ганса Франка про нацистський терор проти західних українців. Цей лист для істориків є дуже важливим, бо, по-перше, він був включений до обвинувачувальних документів на Нюрнберзькому процесі за № 1526-PS, а по-друге, В. Кубійович конкретними фактами демонструє нам картину “дикого безцеремонного полювання на людей” у містах і селах, на вокзалах і площах. Вдень і вночі нацисти виловлювали навіть жінок і дітей шкільного віку, затримували і вели до збірних пунктів, звідки відправляли на каторжні роботи до Німеччини, щоб навіть не знали рідні [39].

Окупувавши західноукраїнські землі, нацисти намагалися не тільки фізично, але й духовно поневолити українців. Інструкція головної команди зони “Південь” відділу VII/1173 вермахту від 10 травня 1942 року дозволила існувати тим релігійним громадам, котрі не займалися політикою і не становили небезпеки для німецької окупаційної адміністрації [40]. Тут не можна обійти таємну інструкцію Розенберга стосовно дій німецьких властей в Україні, спрямовану на фізичне і духовне винищення українців, яка передбачала закрити всі школи, культурно-освітні установи, театри, кінотеатри, наукові інституції і лабораторії, не допускати згоди українських церков, закрити лікарні для місцевого населення і не лікувати його від туберкульозу та тифу, ширити аморальність, не карати за аборти тощо [41].

Нелюдським було ставлення загарбників до культурних потреб західних українців. Про це свідчать численні історичні факти того часу.

23 червня 1942 року на підставі розпорядження уряду Генерального губернаторства № 6545/41-9-5/о в дистрикті Галичина закрито всі публічні музеї і збірки [42]. Видавництва, які існували в Україні, були ліквідовані. Залишилося тільки німецьке видавництво у Луцьку як єдиний власник всієї преси в українських землях [43].

Гітлер та його прибічники були впевнені в тому, що наука і культура потрібні лише німцям, а не українцям. Він вважав, що українців достатньо навчити дорожніх знаків, а знання з географії мали полягати в тому, що столицею Рейху є Берлін. А Генерал Йодль казав, що напиши українською мовою “Стережись потягу!” просто зайві: “Невже ж це має якесь значення, якщо поїзд переїде одного чи двох тубільців?” [44].

Захоплюючи великі міста, нацисти нищили і грабували бібліотеки, музеї, наукові установи. Вони навіть не дозволили діяльність Наукового Товариства ім. Шевченка (НТШ), яке працювало нелегально при Українському центральному комітеті під керівництвом голови НТШ проф. Івана Раковського [45].

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що німецька окупація західно-українських земель не виправдала надій українських націоналістів, які мріяли використати цей історичний момент для відновлення української держави. Навпаки, нацистська Німеччина мала свої плани щодо України як життєвого простору для німецької вищої раси, для якої багаті українські землі будуть очищені від “тубільців” і перетворені в житницю Третього Рейху.

З перших днів окупації з нелюдською жорстокістю фашисти здійснювали свою політику геноциду населення Західної України. Окупанти встановили на захоплених західноукраїнських землях поліцейський режим. Все місцеве населення ненімецького походження на усіх окупованих західноукраїнських землях мало бути знищено, а решта онімечено, щоб на Сході жили тільки люди дійсно німецької крові. Жахливість окупаційного режиму, який переживали західні українці, посилювалась масовими розстрілами і “добровільними методами” вербування робочої сили до Німеччини. Окупувавши західноукраїнські землі, нацисти намагалися не тільки фізично, але й духовно поневолити українців. Захоплюючи великі міста, нацисти нищили і грабували бібліотеки, музеї, наукові установи тощо.

1. ЦДАВОВ України. Ф. 3833. – Оп.1. –Спр.29. –Арк.1 – 6. 2. Тинченко Я. Чому у 1941-му німців зустрічали хлібом-сіллю // Політика і культура. – № 22. – 2001. 19 – 25 червня. 3. ЦДАВОВ України. Ф. 3833. – Оп.1. –Спр.4. –Арк.1 – 12. 4. Стецько Я. 30 червня 1941. Проголошення відновлення державності України. – Торонто – Нью-Йорк – Лондон, 1967. – С. 152. 5. Бедрій А. Визначний борець за українську державу // Визвольний шлях № 8. Серпень. 1998. – С. 940. 6. Косик В. Україна у Другій світовій війні у документах. – Т.1. –С. 243. 7. Там само. – С. 276. 8. Чайковський А.С. Невідома війна: Партизанський рух в Україні 1941 – 1944 рр. Мовою документів, очима історика. – К., 1994. – С. 219; Мірчук П. Революційний змаг за УССД. Хто такі “бандерівці”, “мельниківці”, “двійкарі”. – Т.2. – Нью-Йорк – Торонто – Лондон, 1987. – С. 6. 9. Бовкун А. Усі активісти руху Бандери повинні бути негайно заарештовані і після ґрунтовного допиту таємно страчені // Високий Замок. 9 травня 1997 р. 10. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року). –К., 1999. 11. Торжество історичної справедливості. Закономірність возз’єднання західноукраїнських земель в єдиній Українській Радянській державі. – Львів, 1968. 12. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – С. 138. 13. Там само. – С. 175 – 176. 14. Торжество історичної справедливості. – С. 616. 15. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року). – С. 216. 16. Совершенно секретно! Только для командования! Стратегия фашистской Германии в войне против СССР. Документы и материалы. – М., 1967. 17. Безыменский Л. Особая папка “Барбаросса”. – М., 1973. 18. ¹ Ширер Уильям. План “Барбаросса” // От “Барбароссы” до “Терминала”. Взгляд с Запада. – М., 1988. 19. Торжество історичної справедливості. – С. 616. 20. ЦДАВОВ України. – Ф.3833. –Оп.2. –Спр.89. –Арк.166. 21. Гоцький В. Гітлер думає про ... Україну // “Літопис Червоної Калини”. – № 1 – 3. – 1995. – С. 48. 22. Торжество історичної справедливості. –С. 617 – 618. 23. “Ідея і чин”. – № 1. 1.11.1942 року. – С. 17 – 19. 24. ЦДАВОВ України. – Ф.3833. –Оп.2. –Спр.89. –Арк.12. 25. Гоцький В. Гітлер думає про ... Україну // “Літопис Червоної Калини”. – № 1 – 3. – 1995. – С. 48. 26. Марунчак М. Українські політичні в’язні в нацистських концентраційних таборах. – С. 59 – 60. 27. Там само. – С. 61. 28. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. – С. 260 – 261. 29. Марунчак М. Українські політичні в’язні в нацистських концентраційних таборах. – С. 114. 30. Енциклопедія

українознавства. – Т. 5. – Львів, 1996. – С. 1880. 31. Кисилишин М. У поході до волі // Шлях перемоги. – № 44. 29 жовтня, 1997 р. 32. Марунчак М. Українські політичні в'язні в нацистських концентраційних таборах. – С. 61. 33. Скасків Г. ОУН-УПА: Короткі сторінки історії // Молода Галичина. – № 69. 16 червня 1991 р. 34. Косик В. Україна в Другій світовій війні у документах. – Т. 3. – С. 84 – 94. 35. Мюллер Рольф-Дитер. Насильственное реструктурирование “восточных рабочих”. 1941 – 1944 гг. // Вторая мировая война. Документы. Основные тенденции. Результаты исследований. – М., 1997. 36. Там само. – С. 611. 37. Торжество історичної справедливості. – С. 618. 38. Історія Львова. – К., 1984. – С. 252. 39. Головацький І. Володимир Кубійович відкрито протестував проти фашистської практики полювання на людей // За вільну Україну. 22 вересня 2000 року. 40. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. – С. 562. 41. Там само. – С. 587. 42. ДАЛО. -Ф. Р-35. -Оп.12.-Спр.17.-Арк.80. 43. Там само. -Оп.13.-Спр.31.-Арк.20 – 23. 44. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: нариси політичної історії. – К., 1993. – С. 229. 45. Головацький І. НТШ в лабетах окупаційних режимів // Шлях перемоги. – № 30. 4 серпня 1999 р.

Ю.А. Киричук

ПОЛІТИЧНА ПОЗИЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДЕРЖАВНИЦЬКИХ СИЛ В ПЕРШІ МІСЯЦІ НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ

© Киричук Ю.А, 2002

Показано політичну позицію українських національно-патріотичних сил на початку німецько-радянської війни 1941 – 1945 рр. Висвітлено мотиви та фактори зовнішньополітичної орієнтації ОУН(б), ОУН(м), гетьманців на нацистську Німеччину. Визначено причини відмови українських патріотів від співробітництва із гітлерівцями.

In the article the author has shown political item Ukrainian national-patriot forces in the beginning of the Germany-Soviet war 1941 – 1945. The author also uncovered the motives and factors foreign political orientation OUN (b), OUN (m), “hetmanciv” to naci Germany, determind reasons of failure Ukrainian patriots from cooperation with Hitler.

У міжвоєнний період українські політичні сили шукали різноманітних зовнішньополітичних орієнтирів. Легальні партії, безумовно, залежали від політичних урядів “своїх” держав – Польщі, Румунії, Чехословаччини. Емігранти орієнтувалися на структури тих країн, на територіях яких вони перебували. Так, петлюрівці мали надію на Польщу, Францію, а гетьманці – на Німеччину. Оунівці вважали своїм головним союзником Німеччину, що прагнула до ревізії Версальської системи. Гітлер, своєю чергою, планував використати ОУН як “троянського коня” спочатку проти Чехословаччини, Польщі, а потім проти СРСР. Епопея Карпатської України 1938 – 1939 рр., яка закінчилась поразкою для українців внаслідок зрадницької політики нацистів, що віддали Закарпаття угорським хортистам, лише похитнула, але не підірвала сподівання лідерів ОУН на майбутню допомогу Берліна у вирішенні їх політичних завдань.

Початок Другої світової війни привів до серйозних політичних та організаційних змін у середовищі українства. У Генеральній губернії влітку 1940 року німці дозволили організу-